

GABIJA KIAUŠAITĖ

Vilniaus universitetas

Tarmės Lietuvoje ir Slovėnijoje: sociolingvistinis tyrimas

Sociolingvistiniai tyrimai yra būtini, norint stebėti, kaip kinta svarbiausias visuomenės komunikacinius poreikius tenkinantis veiksnys ir tautą vienijantis reiškinys — kalba ir jos atmainos [Karaliūnas 2008, 50–55]. Viena rezultatyviausių tyrimo formų yra reprezentatyvus anketavimas ir gautų atsakymų analizė. Sociolingvistinius pokyčius tam tikroje šalyje (visuomenėje) rodantys tyrimo rezultatai gali būti gretinami su pagal tą pačią metodiką atlikto sociolingvistinio tyrimo rezultatais kitoje šalyje (visuomenėje). Tai leidžia stebėti įvairias panašių (arba vienodų) šiuolaikinių globalinių procesų tendencijas ir rezultatus.

Industrinėse visuomenėse visuotinis išsilavinimas ir žiniasklaida bendrinę kalbą daro prieinamą visiems visuomenės sluoksniams, tačiau dialektai vis tiek išlieka [Coulmas 2005]. Kyla klausimas, kokias funkcijas dialektai atlieka šiandien ir kiek jie yra svarbūs gyventojams tokiose nedidelėse valstybėse, kaip Lietuva ir Slovėnija, kurios turėtų tiesiogiai jausti aktyvų urbanizacijos ir europeizacijos¹ procesų skverbimąsi į visuomenės kalbinį gyvenimą: ar tarmės išlieka visuomenės narių vertybių skalėje kaip savita kalbinė įvairovė; ar yra grėsmė, kad bendrinė kalba išstums tarmes iš vartojimo sferos; ar tai — kalbinė atmaina, trukdanti geriau išmokti bendrinę kalbą; ar dialektai gali būti tautinės tapatybės ženklu; kokias emocijas sukelia dialekto vartojimas?

Straipsnyje pateikiami ir išsamiai aptariami sociolingvistinio tyrimo, atlikto 2012 metų pavasarį, rezultatai, rodantys Lietuvos ir Slovėnijos gyventojų požiūrį ar nuostatas į tarmes, jų mokėjimą, vartojimą kasdiniame diskurse. Tarmės vartojimo dviejose Europos valstybėse — Lietuvoje² ir Slovėnijoje — sociolingvistinė analizė atlikta neatsitiktinai, kadangi abi šalys turi stiprų tarmių 'potencialą': 48 slovėnų tarmės ir patarmės klasifikuojamos į septynias pagrindines dialektų bazes (Koroškos, Primorskos, Rovtarskos,

Gorenskos, Dolenskos, Štirijos ir Panonskos)³ bei apima tarmes, patarmes, šnektas, pašnektas (Logar 1975; 1996, Ramovš 1935: xxi–xxii). Lietuvių tarmės yra skiriamos į dvi pagrindines grupes — žemaičių ir aukštaičių, kurios skaidomos į smulkesnius teritorinius vienetus (Zinkevičius 1994).

Atlikto tyrimo klausimyno sudarymo principai sietini su kalbinių formų tyrinėjimų praktika Lietuvoje ir Slovėnijoje⁴, išsamiai pateikta M. Ramonienės sudarytoje kolektyvinėje monografijoje “Miestai ir kalbos” [2010] ir Granto H. Landbergo straipsnyje “Perceptual Dialectology and the Future of Slovene Dialects” [2007].

Klausimyną (žr. straipsnio *Priedą*) sudaro informacinė respondentų skiltis ir 29 klausimai, rodantys respondentų tarmės mokėjimą, jo gebėjimą įvardyti tarmę (jei ją moka), kalbines nuostatas dėl tarmių vartojimo, tautinio identiteto sąsajas ir tarmės vartojimą viešojoje ir privačiojoje erdvėje, priklausančioje nuo konkrečių įvardytų socialinių veiksmų: kalbinės situacijos, socialinio vaidmens, bendravimo tikslo ir pan. Buvo siekiama sužinoti respondentų nuomonę apie jo tautos ir asmeninį tarmės vertinimą kultūrinėje aplinkoje, t. y. nustatyti kalbines pažiūras, prieštaravimus⁵ ar išvėlgti galimas tarmių perspektyvas.

Tyrimo dalyvavo Lietuvos ir Slovėnijos gyventojai, sutikę savanoriškai užpildyti interaktyvią elektroninę klausimyno formą (apklausos aktyvumas internete lietuvių kalba: 2012-03-12/2012-04-02, www.manoapklausa.lt; slovėnų kalba: 2012-03-16/2012-03-24, www.mojaanketa.si). Buvo stengiamasi apklausti vienodą respondentų skaičių abiejose šalyse, dėl to tyrimo duomenų rinkimo trukmė skiriasi. Kiekvienos šalies galutinė reprezentacinė respondentų imtis — 170. Sociolingvistiniame tyrime iš viso dalyvavo 340 Lietuvos ir Slovėnijos gyventojų.

1. Bendra informacija apie respondentus

Lietuvos klausimyno dalyvių amžiaus vidurkis — 24 metai (amžiaus amplitudė 15–51 metai; vyrų — 32, moterų — 138). Kai kurių respondentų tėvų (jei patys norėjo konkrečiai įvardyti) tautinės šaknys dažniausiai siekia Rusiją (Maskvą, Krasnojarską, Kaliningradą, Archangelską), Latviją (Rygą, Bauską), Baltarusiją, Ukrainą ir Kazachstaną. 7 lietuviai nurodė, kad negyvena Lietuvoje, jų gyvenimo vieta Danijoje, Olandijoje, Didžiojoje Britanijoje, Kroatijoje, Prancūzijoje ir Čekijoje. 94 respondentai iš 170 teigė nuolat gyvenantys Lietuvos sostinėje Vilniuje.

Slovėnijos klausimyno dalyvių amžiaus vidurkis — 24,4 metai (amžiaus amplitudė 16–55 metai; vyrų — 50, moterų — 120). Slovėnų respondentai dažniausią tėvų gimimo vietą (jei jie gimė ne Slovėnijoje) mini Kroatiją (Pulą, Zagrebą, Lipovljani, Križevci, Kniną), Serbiją (Pirota, Lučane, Šaba-

čą). 28 respondentai iš 170 teigė gyvenantys Slovėnijos sostinėje Liublianoje. Kitų šalių (ne Slovėnijos) kaip nuolatinės gyvenamosios vietos nė vienas apklausos dalyvis neįvardijo.

2. Lietuvių ir slovėnų respondentų tarmių mokėjimas

Pirmajame tarmių Lietuvoje ir Slovėnijoje sociolingvistinio tyrimo klausime domimasi informanto tarmės mokėjimu (žr. 1 lentelę). Daugelis slovėnų visiškai neabejoja mokantys tarmę, tuo tarpu Lietuvoje pastebima tarmių mokėjimo problema.

1 lentelė. Ar mokate kalbėti kuria nors tarme?

	<i>Lietuva (%)</i>	<i>Slovėnija (%)</i>
Taip, moku	47,6	80,0
Nemoku, bet norėčiau išmokti	21,2	7,1
Nemoku ir nenoriu mokėti	11,8	0,6
Sunku pasakyti	19,4	12,4

Antrajame anketos klausime pasiūlyta įrašyti mokamos tarmės pavadinimą. Norėta nustatyti, ar respondentas geba įvardyti, jei ją moka, savo tarmę. Palyginus atsakymus, paaiškėjo respondentų lietuvių kalbos tarmių klasifikacijos žinios: daugelis įvardija mokantys arba *aukštaičių*, arba *dzūkų*, arba *suvalkiečių*, arba *žemaičių* tarmę. Taigi, pasiremta daugiau etnografinių regionų skirstymu. Retas kuris gali pasakyti savo patarmę, šnektą. Slovėnų kalbos tarmių klasifikacijos išmanymas pagrįstas daugelio tarmės vartotojų patarmės, konkrečios šnektos įvardijimu, pvz.: Rovtarskos dialekto bazė; trebuškos šnektą (tolmino ir cerkljanskos patarmių mišinys) (slov.: Rovtarska narečna skupina; trebuško podnarečje (mešanica tolminskega in cerkljanskega narečja). Vadinas, slovėnai **geriau** žino savo tarmių ir krašto istoriją.

3. Lietuvių ir slovėnų respondentų kalbinės nuostatos tarmių atžvilgiu

Kalbinių nuostatų palyginimas dviejų šalių kontekste atliktas remiantis respondentų atsakymais į klausimą, ar jiems patinka tarmės:

- 79,4% lietuvių ir 90,6% slovėnų respondentų pritaria teiginiui: „Taip, tai mūsų krašto turtas“;
- teiginį „Man nesvarbu ir neįdomu“ pasirinko 12,4% lietuvių ir tik 2,9% slovėnų respondentų;
- teiginį „Ne, tai senųjų laikų atgyvena“ pasirinko 2,9% lietuvių ir 1,8% slovėnų respondentų;
- 1,2% lietuvių teigia nieko nežinantys apie lietuvių tarmes; slovėnų respondentai tokio atsakymo nepasirinko.

2 lentelėje pateikti variantai rodo tam tikrus teiginius, dažniausiai sietinus su tarmių vartojimo požiūriu. Jei variantai nesutapo su respondento nuomone, buvo galima įrašyti savo konkretų atsakymą. Šis pasirinkimas dažnesnis tarp lietuvių respondentų, pvz.: “Aš kalbu tik bendrine kalba”; “Kalbu bendrine kalba, bet man patinka klausyti kitų”, “Pati nekalbu jokia tarme, bet džiaugiuosi, jog yra žmonių, kurie kalba tarmiškai ir taip saugo kalbinį paveldą”.

2 lentelė. Koks Jūsų požiūris į tarmę ?

	<i>Lietuva (%)</i>	<i>Slovėnija (%)</i>
Sąmoningai kalbu ir tuo didžiuojuosi	11,2	30,6
Man kartais patinka kalbėti savo tarme ir klausyti kitų tarmių	44,7	49,4
Nejaučiu didelio potraukio tarmėms	12,9	8,2
Nekalbu tarmiškai, nes man tai nereikalinga	11,8	4,1
Nemėgstu tarmių, nes jos skamba primityviai	1,8	0,6
Kita	17,6	7,1

3 lentelėje pateikti duomenys: pasirinkdami vieną ar kitą teiginį, lietuviai (77,6%) ir slovėnai (91,8%) iš tikrųjų laiko savo krašto tarmes svarbiomis.

3 lentelė. Kuris iš pateiktų teiginių geriausiai atspindi Jūsų nuomonę apie tarmes?

	<i>Lietuva (%)</i>	<i>Slovėnija (%)</i>
Tarmės yra mūsų lietuvių / slovėnų kalbos turtas, jas būtina išlaikyti ir vartoti	77,6	91,8
Tarmės labiau tinka kaimo gyventojams	8,2	1,8
Tarmės trukdo geriau išmokti bendrinę kalbą	7,6	2,4
Tarmės yra atgyvena ir niekas jų nevartoja	1,2	1,2
Kita	5,3	2,9

Kalbines nuostatas tarmių atžvilgiu galima taip pat patikrinti palyginus tiriamų šalių respondentų tarmių vartojimo dažnumą (žr. 4 lentelę).

4 lentelė. Kaip dažnai kalbate tarmiškai?

	<i>Lietuva (%)</i>	<i>Slovėnija (%)</i>
Visada	13,5	19,4
Dažnai	21,8	60,6
Kartais	39,4	18,8
Niekada	25,3	1,2

Akivaizdžiausią atotrūkį tarp slovėnų ir lietuvių informantų rodo varianto “Niekada” pasirinkimas: 25,3% lietuvių teigia niekada nekalbantys tarmiškai, tuo tarpu slovėnų bendruomenė šiuo klausimu vieningesnė: niekada tarminės kalbos nevartoja tik 1,2% apklaustųjų.

5 lentelė rodo respondentų, kurie pasirinko variantą “Niekada”, paaiškinimus.

5 lentelė. Kodėl respondentas nekalba tarme?

	<i>Lietuva (%)</i>	<i>Slovėnija (%)</i>
Neturiu su kuo kalbėti	9,3	50,0
Nenoriu kalbėti tarmiškai	11,6	0,0
Man nepatinka mano krašto tarmė	7,0	0,0
Man apskritai nepatinka tarmės	4,7	50,0
Kita	67,4	0,0

Pastaba. Tik 2 slovėnų respondentai iš 170 prisipažino niekada nevartojantys tarminės kalbos, todėl procentinė išraiška padalyta į du paaiškinamuosius teiginius: vienas pildytųjų neturi su kuo kalbėti, o antrajam apskritai nepatinka tarmės.

Žvelgiant iš kiekybinės pusės, slovėnai tarmes vartoja aktyviau. 43 Lietuvos respondentai, niekada nekalbantys tarmiškai, daugiausia rinkosi variantą “Kita” ir teigė, kad apskritai nemoka jokios tarmės. Čia galima grįžti prie pirmojo anketos klausimo apie respondento mokėjimą kalbėti kuria nors tarme: 81 apklausos dalyvis teigia mokantis tarmę.

4. Lietuvių ir slovėnų respondentų tarmių vartojimas

Lietuvių kalbininkė Regina Kliukienė teigia, kad “tarmių mokėjimas koreliuoja ir su vietove, su kuria tapatinasi žmogus” [Kliukienė 2010, 95]. Kaip tai sąveikauja Lietuvos ir Slovėnijos kalbinėse bendruomenėse, rodo pasirinkti respondentų atsakymai į 4–7 klausimų bloką (žr. 6 ir 7 lenteles).

6 lentelė. Ar kalbate tarmiškai savo gimtajame krašte?

	<i>Lietuva (%)</i>	<i>Slovėnija (%)</i>
Taip	42,4	67,1
Ne	34,7	11,2
Nieko nežinau apie lietuvių / slovėnų kalbos tarmes	1,2	0,0
Tai priklauso nuo situacijos	21,8	21,8

7 lentelė. *Ar galėtumėte atpažinti savo krašto tarmę?*

	<i>Lietuva (%)</i>	<i>Slovėnija (%)</i>
Taip, lengvai atpažinčiau	74,1	94,7
Ne, tai būtų sudėtinga	10,6	1,2
Priklauso nuo tarmės	14,7	4,1
Nieko nežinau apie lietuvių / slovėnų kalbos tarmes	0,6	0,0

8 ir 9 lentelėse pateikiami ekvivalentūs klausimai 6 ir 7 lentelių kalbinėms situacijoms, pakeičiant vieną aspektą: respondentų klausama apie tarmės vartojimą ne savo gimtajame krašte ir apie gebėjimą atpažinti kito krašto tarmę.

8 lentelė. *Ar kalbate tarmiškai ne savo gimtajame krašte?*

	<i>Lietuva (%)</i>	<i>Slovėnija (%)</i>
Taip	21,2	45,3
Ne	43,5	13,5
Nieko nežinau apie lietuvių / slovėnų kalbos tarmes	1,8	0,0
Tai priklauso nuo situacijos	33,5	41,2

9 lentelė. *Ar galėtumėte atpažinti kito krašto tarmę?*

	<i>Lietuva (%)</i>	<i>Slovėnija (%)</i>
Taip, lengvai atpažinčiau	38,2	66,5
Ne, tai būtų sudėtinga	5,9	0,0
Priklauso nuo tarmės	55,9	33,5
Nieko nežinau apie lietuvių / slovėnų kalbos tarmes	0,0	0,0

Lietuvių ir slovėnų tarmių vartojimas, jų atpažinimas (tiek savo gimtinėje, tiek už jos ribų) rodo, kad abiejų šalių respondentai sugebėtų atpažinti savo tarmę, o su kitų vietovių tarmėmis galėtų iškilti šiek tiek keblumų. Atsakymai, susiję su tarmės vartojimo vieta, atskleidžia, kad lietuvių respondentai linkę kalbėti tarmiškai namų aplinkoje, t. y. gimtinėje, tuo tarpu slovėnų informantai neparodė didesnės reikšmės tarmės vartojimo gimtinės ar už jos ribų aplinkai.

5. Lietuvių ir slovėnų respondentų tautinio indentiteto ir tarmės sąsaja

Tautinio indentiteto samprata yra glaudžiai susijusi su tarminėmis kalbos atmainomis. Pastarosios gali pateikti daug informacijos apie šalies kultūros istoriją ir tradicijas. Tai yra susiję su vertybių komplekso sąvoka (*value clus-*

ter), kadangi kiekviena kalbinė bendruomenė turi savo vertybinę sistemą, kurią lemia sociokultūrinė aplinka [Grumadienė, Marcinkevičienė 1994, 9].

Svarbu ištirti, ar tarmė abiejų šalių respondentų sietina su tautiniu identitetu, t. y. tradicijomis ir vertybėmis. Pateikiami tokie tyrimo atsakymų pasirinkimai:

- 15,9% lietuvių ir 12,4% slovėnų respondentų tarmė yra labai svarbi asmeniniam identiteto suvokimui;
- beveik pusė apklaustų slovėnų (45,9%) ir trečdalis (31,2%) lietuvių respondentų teigia, kad dialektas yra svarbus;
- 24,1% lietuvių ir 29,4% slovėnų respondentų nurodo, kad tarmė yra šiek tiek svarbi tautiškumui suvokiti;
- kaip nesvarbią įvardija 26,5% lietuvių ir 12,4% slovėnų respondentų;
- 4 lietuvių respondentai pažymėjo, kad nekalba tarmiškai, todėl tarmė negali tapti identiteto dalimi.

Sąsaja tarp tarmės ir identiteto suvokiama kaip svarbi abiejų tautų atstovų. Tai rodo, kad nors tarmių mokėjimas, pavyzdžiui, Lietuvos atveju, ir yra sumenkęs, pats dialektas gali būti priskiriamas tautinio vienijimo idėjai. Slovėnijos gyventojų kalbinis tarmių mokėjimas gali būti sietinas su paties individo suvokimu: jei mokama kalbėti kuria nors savo šalies tarme, ekvivalentiškai gali padidėti jos reikšmė visai tautai.

6. Tarmės vartojimas socialinių vaidmenų kontekste

Tarmės vartojimo situacijos su tam tikrais pašnekovais šio tyrimo bloke yra svarbiausi, kadangi socialiniai vaidmenys neretai riboja individo kalbinį potencialą.

10 lentelė. Respondento savos tarmės mokėjimo įvertinimas

	<i>Lietuva (%)</i>	<i>Slovėnija (%)</i>
Labai gerai (suprantu ir šneku)	27,1	49,4
Gerai (suprantu ir vartoju daugelį jos žodžių)	31,2	34,1
Vidutiniškai (suprantu ir vartoju mažai jos žodžių)	22,4	14,7
Blogai (nesuprantu ir nežinau jos žodžių)	7,6	1,2
Kita	11,8	0,6

Svarbus yra savęs vertinimo aspektas (žr. 10 lentelę). Abiejų šalių respondentai skirtingai vertina savo tarmės mokėjimą: beveik pusė slovėnų respondentų (49,4%) teigia labai gerai mokantys kalbėti tarmiškai, tik 27,1% lietuvių pripažįsta savo tarmės mokėjimą kaip labai gerą. 11,8% Lietuvos respondentų mano, kad didieji Lietuvos miestai neturi jokių tarminės kalbos požymių.

Tam tikrų vartojimo sričių apibūdinantys atsakymai detalizuoja bendrą vaizdą (žr. 11 lentelę).

11 lentelė. Tarmių vartojimo sritys

	<i>Lietuva (%)</i>	<i>Slovėnija (%)</i>
Su draugais / pažįstamais	17,0	16,1
Su broliais / seserimis	13,0	13,7
Su savo tėvais	18,0	15,6
Su valdininkais, pareigūnais	2,2	1,3
Paslaugų sferoje (parduotuvėje, kavinėje, kirpykloje ir pan.)	4,0	7,7
Su medicinos darbuotojais	3,3	1,8
Su gyvūnais	5,8	7,3
Su savo ar kitų vaikais	2,3	4,7
Su savo seneliais	13,5	11,6
Su kaimynais	9,8	11,0
Su savo žmona / vyru / partnere / partneriu	4,7	7,8
Kita	6,5	1,4

Daugiausiai skiltyje “Kita” Lietuvos gyventojai pateikia nevartojantys, nemokantys tarmės (atsakymai, pvz.: “Mano krašte vartojama bendrinė kalba”, “Manau, kad natūraliai kalbu bendrine kalba” ir pan.). Slovėnų respondentų atsakymai priešingi: dažniausiai įvardijama, kad kalbama tarmiškai su visais be išimčių arba juokaujant su draugais.

Seneliai — patikimiausi liudytojai, vis dar galintys išmokyti ir perduoti tarmės svarbą ateitiems kartoms (žr. 12 lentelę). Nemažai abiejų šalių respondentų nurodė jau neturintys senelių, todėl apskritai **nevartojantys** tarminio kalbos varianto. Tarmė netenka savo reikšmės.

12 lentelė. Kaip šnekate su savo seneliais?

	<i>Lietuva (%)</i>	<i>Slovėnija (%)</i>
Visada šneku tarmiškai	23,5	49,4
Šneku pusiau tarmiškai, pusiau bendrine kalba	33,5	30,6
Stengiuosi kalbėti tarmiškai, bet ne visada pavyksta	4,1	4,1
Nešneku tarmiškai, nes nepatinka tarmė	3,5	1,8
Nešneku tarmiškai, nes nemoku	17,1	2,9
Kita	18,2	11,2

Respondentų taip pat buvo klausiama dėl tarmės vartojimo pozicijos kalbant su tėvais ar vaikais. Teigiamą pageidavimą dėl savo vaiko tarmės mokėjimo nurodė 64,1% Slovėnijos respondentų, tuo tarpu mažiau nei pusė Lietuvos respondentų (44,1%) norėtų matyti savo vaikus, gebančius kalbėti dialektu. Abiejų šalių respondentai daugiau ar mažiau sutiko, kad nespastų vaikų, tačiau būtų teigiamai nusistatę dėl tarmės mokėjimo (32,9% lietuvių ir 23,5% slovėnų respondentų). Skiltyje „Kita“ respondentai nurodė neketinantys turėti vaikų arba teigė tikintys, kad, esant ryškiai krašto tarmei, patys vaikai sugebės ją išmokyti.

7. Kalbinės nuostatos dėl tarmių vartojimo socialinėse situacijose

Respondentų reakcija dėl tarmiškai kalbančio adresato bendravimo metu daugiausia yra teigiama (lietuvių: 47,6%; slovėnų: 42,4% respondentų). Neigiamą poziciją į žmogų, kalbantį savo tarme, parodė tik du abiejų tiriama šalių respondentai. Nemažai yra pritarančių teiginiui, kad reakcija priklauso nuo situacijos: viešojoje erdvėje patartina kalbėti bendrine kalba. 11,2% lietuvių ir 16,5% slovėnų respondentų mano, kad reakcijos pobūdis priklauso nuo to, ar tarmė jiems atrodo suprantama.

Žiniasklaida daro didelę įtaką bendrinės kalbos ir tarminių kodų kaitos santykiui, kadangi gali lengvai paveikti individo kalbos vartojimą ir supratimą apie tarmes (žr. 13 ir 14 lenteles).

13 lentelė. *Ar Jums teko girdėti žiniasklaidos atstovus (TV laidų, radijo vedėjus) šnekant tarmiškai? Kokia Jūsų reakcija į tai?*

	<i>Lietuva (%)</i>	<i>Slovėnija (%)</i>
Taip, girdėjau, man patinka ir gražu, kai šneka tarmiškai	20,0	16,5
Taip, girdėjau, man nepatinka ir negražu, kai šneka tarmiškai	1,2	9,4
Taip, girdėjau, aš nieko prieš tarmes, bet, manau, kad reikia vartoti tik bendrinę kalbą	26,5	58,2
Ne, bet norėčiau išgirsti šnekant tarmiškai	26,5	2,4
Ne, negirdėjau, tačiau nemanau, kad žiniasklaidos atstovams derėtų vartoti tarmes	19,4	11,8
Kita	6,5	1,8

14 lentelė. *Kuriose situacijose, Jūsų nuomone, tarmių vartojimas atrodo tinkamas?*

	<i>Lietuva (%)</i>	<i>Slovėnija (%)</i>
Mokslo įstaigose	5,2	1,3
Juokaujant	39,5	37,7

Žiniasklaidoje (televizijoje, radijuje)	3,4	4,3
Bendraujant su šeimos nariais, draugais, kaimynais ir pan.	42,7	44,5
Verslo santykiuose	0,3	1,9
Bendraujant su nepažįstamais žmonėmis	4,3	5,9
Visose anksčiau paminėtose situacijose	1,4	1,1
Kita	3,2	3,2

Tarminis kodo vartojimas palankiai sutinkamas namų aplinkos kontekste, tačiau oficialioje aplinkoje, pavyzdžiui, plėtojant verslo santykius, yra pageidautina norminė, standartinė kalba.

8. Tarmės edukacinių procesų srityje

Kaip teigia S. Karaliūnas [2008, 112], „Komunikacinių aktų tipų pobūdis priklauso nuo jų funkcijos ir reikšmės asmens ir visuomenės gyvenime, ir juos apibrėžia tam tikros būdingos socialiai normuotos situacijos.“ Pastarųjų atsiradimui įtakos turi švietimo sistema, vadinasi, tarmės reikšmė socialinėje erdvėje neretai gali būti puoselėjama ne tik šeimoje, bet ir mokykloje. Todėl būtina atidžiau patyrinti šią socialinio gyvenimo sritį — ar edukacinio proceso metu mokykloje buvo mokoma skirti jų krašto tarmes:

- 50,6% lietuvių ir tik 5,9% slovėnų respondentų teigia buvę nemokyti skirti tarmių;
- 28,2% lietuvių ir 18,2% slovėnų respondentų teigia, kad buvo mokyti skirti savo krašto ir kitų tarmes;
- 56,5% apklaustų slovėnų ir 16,5% lietuvių prisipažįsta to neprisimenantys.

15 ir 16 lentelėse pateikiama, kiek respondentams yra svarbus dėmesys tarmėms mokykloje ir kiek buvo kalbama tarmiškai.

15 lentelė. *Kaip manote, ar reikalingas didesnis dėmesys tarmėms mokykloje?*

	<i>Lietuva (%)</i>	<i>Slovėnija (%)</i>
Taip, nes tarmės padeda pažinti ne tik savo kraštą, bet ir suprasti kitų tarmių skirtumus	55,3	46,5
Ne, manau, kad užtenka tiek, kiek yra	31,2	25,3
Sunku pasakyti	12,9	23,5
Kita	0,6	4,7

16 lentelė. *Ar mokykloje kalbėjote savo krašto tarmę?*

	<i>Lietuva (%)</i>	<i>Slovėnija (%)</i>
Taip, visada ir su visais (ir per pertraukas, ir per pamokas)	15,3	22,4
Taip, bet su mokytojais nekalbėdavau tarmiškai	24,7	38,8
Ne, nekalbėjau tarmiškai	41,2	11,8
Gal ir kalbėjau, bet tam neteikiu reikšmės ir prasmės	8,2	18,8
Gal ir kalbėjau, bet nežinojau, kad tai tarmė	7,6	5,9
Kita	2,9	2,4

Respondentų paklausus, kaip jie reaguotų, jei švietimo įstaigose (mokykloje / aukštojoje mokykloje) mokytojas arba dėstytojas nuspręstų kalbėti tarmiškai, Lietuvos (35,8%) ir Slovėnijos (33,3%) informantai tai vertintų neigiamai, kadangi galėtų kilti problemų dėl kito kalbinio varianto pasirinkimo. Kiti atsakymų variantai daugiau ar mažiau tolygiai pasiskirstė pateiktų pasirinkimų bloke (žr. 17 lentelę).

17 lentelė. *Kaip reaguotumėte į mokytoją / dėstytoją, kuris vestų pamokas / paskaitas, kalbėdamas nuolatos tik savo krašto tarmę?*

	<i>Lietuva (%)</i>	<i>Slovėnija (%)</i>
Teigiamai, nes man tarmės yra gražu	14,0	9,9
Neigiamai, nes aukštąjį išsilavinimą turintis žmogus turi vartoti bendrinę kalbą	13,1	22,5
Neigiamai, nes gali kilti nesusipratimų dėl kalbos aiškumo	35,8	33,3
Nekreipčiau dėmesio ir pats / pati kalbėčiau savo tarmę	3,1	2,3
Man būtų malonu, jei būtume iš to paties gimtojo krašto	10,0	7,0
Neįsivaizduoju tokios situacijos Lietuvoje / Slovėnijoje	10,5	6,1
Suabejočiau kompetencija	7,9	9,9
Kita	5,7	8,9

9. Požiūris ir nuostatos dėl respondento šalyje vartojamų tarmių*Lietuvos respondentų tarmių vertinimas*

Šiuo klausimu norėta ištirti, kaip lietuviai vertina savo šalies dialektus. Remiamasi Lietuvos regionų tarmių skirstymu, kuriuo naudotasi projekte “Miestai ir kalbos” [Ramonienė 2010].

18 lentelė. Lietuvos respondentų tarmių vertinimas (procentais)

	<i>Dūkų</i>	<i>Aukštaičių</i>	<i>Suvalkiečių</i>	<i>Žemaičių</i>	<i>Nė viena</i>	<i>Nežinau</i>
Kuri tarmė Jums yra gražiausia?	19,4	27,1	10,6	30,0	3,5	9,4
Kuri tarmė Jums yra prestižiškiausia?	2,9	28,8	14,1	15,9	18,2	20,0
Kuri tarmė Jums yra lengviausiai suprantama?	3,5	62,4	19,4	9,4	0,6	4,7
Kuri tarmė Jums yra sunkiausiai suprantama?	9,4	2,4	6,5	67,1	8,8	5,9

Slovėnijos respondentų tarmių vertinimas

Slovėnų tarmių bazių sudarymas paremtas Veros Smole [1997, 281–288] teoriniu nagrinėjimu ir Granto H. Landbergo praktiniu tyrimu [2007, 97–109], kuriame sumodeliuoti slovėnų dažniausiai minimi regionų dialektai.

19 lentelė. Slovėnijos respondentų tarmių vertinimas (procentais)

<i>Kuri tarmė Jums yra gražiausia?</i>								
Liublianos	Prekmurės	Štirojos	Dolenskos	Gorenskos	Karintijos	Primorskos	Nė viena	Nežinau
3,5	9,4	10,6	4,7	9,4	2,9	49,4	4,1	5,9
<i>Kuri tarmė Jums yra prestižiškiausia?</i>								
Liublianos	Prekmurės	Štirojos	Dolenskos	Gorenskos	Karintijos	Primorskos	Nė viena	Nežinau
17,6	5,3	4,7	1,8	6,5	1,2	13,5	24,1	25,3

20 lentelė. Slovėnijos respondentų tarmių suprantamumo vertinimas (procentais)

<i>Kuri tarmė Jums yra lengviausiai suprantama?</i>								
Liublianos	Prekmurės	Štirojos	Dolenskos	Gorenskos	Karintijos	Primorskos	Nė viena	Nežinau
28,2	4,1	20,6	11,2	18,8	0,6	11,2	1,8	3,5
<i>Kuri tarmė Jums yra sunkiausiai suprantama?</i>								
Liublianos	Prekmurės	Štirojos	Dolenskos	Gorenskos	Karintijos	Primorskos	Nė viena	Nežinau
0,6	81,8	0,6	1,2	0,6	3,5	6,5	3,5	1,8

Lietuvos respondentų nuomone, didžiausią prestižą turinti ir lengviausiai suprantama aukštaičių tarmė turi panašumų su Slovėnijos informantų išrinkta prestižiškiausia ir suprantamiausia Liublianos regiono tarme. Prestižinės tarmės samprata siejama su lengvu tarmės vartojimu ir suprantamumu. Įdomu tai, kad gražiausiai skambanti tarmė neturi prestižo sampratos tarp abiejų

šalių vartotojų. Tai galima sieti su sostinėmis: Liubiana ir Vilnius yra būtent aptartų tarmių regionų gyventojų centrai. Vadinasi, sostinės kalbinė atmaina gali būti laikoma prestižine ir lengviausiai suprantama dėl artimiausio panašumo į bendrinę kalbą. Tarp lietuvių ir slovėnų respondentų skirtumas yra tik toks, kad lietuvių respondentai „vilniečių kalbą“ laiko bendrine kalba, nors tam paprieštarautų Z. Zinkevičius — Vilniaus miestas yra vilniškių tarmės vartojimo vieta [1994, 76]. Slovėnai šiuo atveju Liublianos kalbinį variantą skiria ir vadina liublianiečių patarme (*ljubljangsko narečje*) [Lundberg 2007, 97–109].

10. Tarmių tendencijos ir perspektyvos Lietuvoje ir Slovėnijoje

„Kalbos prestižas tuo didesnis, kuo turtingesnė ir spalvingesnė yra jo aptarnaujamoji kultūra” [Karaliūnas 2008, 420]. Tą patį galima pasakyti ir apie tarmę, kadangi tai yra tos pačios kalbos atmaina, susijusi su to krašto raida, su kultūrų margumynu ir žmonių tautiniu savitumu.

Lietuvos ir Slovėnijos respondentų buvo klausama asmeninės nuomonės apie tarmių vartojimo perspektyvą, galimą sieti su tautinio identiteto samprata:

- 20,0% lietuvių ir 56,5% slovėnų informantų tiki, kad jų tautiečiai didžiuojasi tarmėmis;
- 22,4% lietuvių ir tik 4,7% slovėnų respondentų mano, kad jų tautiečiai nesididžiuoja tarmėmis;
- 42,4% lietuvių ir 24% slovėnų pasirinko atsakymą „Tikriausiai”;
- 8,2% lietuvių ir 6,5% slovėnų respondentų neturi apie tai nuomonės;
- 7,1% lietuvių ir 8,2% slovėnų pasirinko atsakymą „Kita”, pateikdami savo atsakymų variantus: lietuvių respondentai nurodė, kad tarmėmis didžiuojasi „tik vyresnio amžiaus, jaunieji nesupranta jų reikšmės, dažnai žmonės, kalbančius tarmėmis, vadina neišsilavinusiais kaimiečiais”, „kai kurie netgi gėdijasi, „priklauso nuo lietuvio”. Slovėnų informantai nurodo, kad slovėnai per mažai didžiuojasi tarmėmis, visai nesididžiuoja arba teigia, kad tai priklauso nuo to, iš kur kilęs slovėnas: kaimo ar miesto.

Paskutiniuoju anketos klausimu buvo norima sužinoti tarmės svarbą respondentui:

- tarmė yra labai svarbi lietuvių (26,5%) ir slovėnų (25,9%) respondentams;
- 52,4% apklaustų slovėnų ir 33,5% lietuvių mano, kad tarmė jiems yra svarbi;
- tarmė yra šiek tiek svarbi 22,9% lietuvių ir 17,6% slovėnų respondentų;
- tarmę nesvarbia laiko 11,8% Lietuvos ir 3,5% — Slovėnijos respondentų;

- anot lietuvių respondentų atsakymų: “Vilniuje nėra tarmės”, “kauniečiai be tarmės šneka”, “mano kraštas (miestas) neturi tarmės” arba “nei svarbi, nei nesvarbi”;
- tik vienas slovėnų respondentas nurodė, kad tarmiškai nekalba.

Šio klausimyno bloko respondentų atsakymai buvo vieni svarbiausių atsakymų, susijusių su tarmės perspektyvomis: kalbinės atmainos vartojimas priklauso tik nuo sociumo narių požiūrio.

Sociolingvistinio tyrimo Lietuvoje ir Slovėnijoje baigiamosios pastabos

Sociolingvistikos dėmesys visada krypsta į kalbos įvairovę ir jos variantus, todėl šio tyrimo rezultatai nėra griežtai apibrėžti. Nors Lietuvą ir Slovėniją skiria keli tūkstančiai kilometrų, tačiau abiejų šalių visuomenėse galima rasti daug panašumų. Nepaisant panašumų, be jokios abejonės, skirtumai taip pat yra neišvengiami.

- Abiejų šalių respondentų asmeninės informacijos gretinimas atskleidžia ryškų vidinės migracijos mastą ir žymų urbanizacijos procesą Lietuvoje.
- Lietuvių kalbinės nuostatos tarmių atžvilgiu nėra pastovios: trūksta žinių apie tarmių skirstymą, jų reikšmę kultūrinei raidai ir bendrinės kalbos formavimuisi; slovėnų kalbinės nuostatos tarmių atžvilgiu yra pakankamai užtikrintos.
- Lietuviai ir slovėnai sugeba atpažinti savo ar kito krašto tarmes.
- Lietuviams tinkamiausias tarmės vartojimas atrodo gimtinės aplinkoje; slovėnams nėra svarbi tarmės vartojimo vieta: ja galima kalbėti tiek gimtinėje, tiek už jos ribų.
- Lietuviams ir slovėnams tarmė atrodo svarbi indentitetui suvokti.
- Lietuviams ir slovėnams tarmės vartojimas oficialioje aplinkoje, švietimo įstaigose ir žiniasklaidoje yra nepriimtinas.
- Lietuvių ir slovėnų nuomone, mokykloje per mažai dėmesio skiriama tarmėms.
- Lietuvoje ir Slovėnijoje prestižiškiausios tarmės siejamos su lengviausiai suprantamomis dėl didžiausio panašumo į bendrinę kalbą.
- Lietuviai **abejoja** tarmės svarba tautos kontekste.
- Slovėnai **neabejoja** tarmės svarba tautos kontekste.

PASTABOS

¹ *Europeizacija* – terminas, vartojamas Granto H. Landbergo straipsnyje, pristatančiame šiandienę Slovėnijos kalbinę situaciją, susijusią su tarmių vartojimu, Slovėnijai 2004 m. įstojus į Europos Sąjungą [Lundberg H. 2009, 97].

² Autorė dėkoja Vilniaus universiteto doc. dr. Meilutei Ramonienei už praktinius patarimus sudarant klausimyną lietuvių kalba.

³ Jų klasifikacija, sudaryta F. Ramovšo klasifikacijos pagrindu, pasirodė 1983 metais, vėliau – 1990 metais su T. Logaro tarmių aprašymais [Greenberg 2002: 24–25].

⁴ Atsižvelgiant į tai, kad tokio pobūdžio sociolingvistinis tyrimas nebuvo atliktas, lyginant Lietuvos ir Slovėnijos gyventojų kalbines nuostatas tarmių atžvilgiu, buvo svarbios tam tikros tiriamojo darbo pakopos ir priemonės: kiekybiški lietuvių ir slovėnų kalba sudaryti ekvivalentiškai interaktyvūs klausimynai, pildyti elektroniniu būdu; gautų anketinių duomenų pateikimas jų palyginimas, analizė ir interpretacinis aprašymas, remiantis sociolingvistikos mokslo darbais. Pabrėžtina, kad bet kokia ta pati klausimyno adaptacinė forma kitos šalies kontekste ir reakcija į ją visuomet priklausys nuo tos šalies kultūros ir gyventojų.

⁵ Stengiantis išvengti nenuoširdžių atsakymų, kai kurie klausimai buvo pakartoti vartojant kitokias kalbines formas. Tokia praktika taikoma sociologų tyrimuose [*Aut. past.*].

KLAUSIMYNAS

<www.manoapklausa.lt> [interaktyvus]; <www.mojaanketa.si> [interaktyvus].

LITERATŪRA

- Coulmas F., 2005: *Sociolinguistics – The Study Of Speakers' Choices*. Cambridge.
- Greenberg L. M., 2002: *Zgodovinsko glasoslovje slovenskega jezika*. Maribor.
- Grumadienė L., Marcinkevičienė R., 1994: *Sociolingvistika ir kalbos kultūra*. Vilnius.
- Karaliūnas S., 2008: *Kalbos vartojimas ir socialinis kontekstas*. Vilnius.
- Kliukienė R., 2010: Tarmės mieste: mokėjimas, vartojimas ir kalbinės nuostatos, in *Miestai ir kalbos: kolektyvinė monografija*, Ramonienė M. (red.), Vilnius, 91–105.
- Logar T., 1975: *Slovenska narečja – besedila*. Ljubljana.
- Logar T., 1996: *Dialektološke in jezikovnozgodovinske razprave*, Ljubljana.
- Lundberg H. G., 2007: Perceptual Dialectology and the Future of Slovene Dialects, *Slovenski jezik – Slovene Linguistic Studies* 6. Ljubljana, 97–109.
- Ramonienė M., (red.), 2010: *Miestai ir kalbos: kolektyvinė monografija*. Vilnius.
- Ramovš F., 1935: *Historična gramatika slovenskega jezika: VII. Dialekti*. Ljubljana.
- Smole V., 1997: Slovenska narečja in zanimivejši pojavi v razvoju kratkega vokalizma, in *XXXIII. Seminar slovenskega jezika, literature in kulture, 30.6.–19.7. 1997*, Zbornik predavanj. Ljubljana, 281–288.
- Zinkevičius Z., 1994: *Lietuvių kalbos dialektologija*. Vilnius.

GABIJA KIAUŠAITĖ

Dialects in Lithuania and Slovenia: a Sociolinguistic Study

The article is based on a detailed survey designed to discuss the dialect usage and attitudes in Lithuania and Slovenia. The sociolinguistic investigation strongly supported by quantitative data helped to compare the attitudes of Lithuanian and Slovenian respondents in specific speech communities, their social roles and communicative situations.

It was found that Lithuanian dialects have a less overt prestige as compared to Slovenian dialect usage in the public and hometown area. Lithuanian attitudes toward their own and other dialects are much less positive. In addition to that, the quantitative data has revealed the differences in the attitude of Lithuanian and Slovenian inhabitants regarding the importance of dialect in connection with the national identity. The questionnaire was administered during March and April of 2012. It consisted of multiple choice questions. The respondents were asked to fill the questionnaire over the Internet.

Overall, the survey of Lithuanian and Slovenian inhabitants shows that the process of urbanization may be affecting Lithuania much more than Slovenia, where a viable and significant variation of dialects is still observable.

Keywords: sociolinguistic, dialects, Lithuanian, Slovenian.

Priedas. KlausimynasNAREČJA V LITVI IN SLOVENIJI:
SOCIOLINGVISTIČNA RAZISKAVA

Spoštovani!

Jaz sem Gabija Kiaušaitė, študentka litovske filologije in tujega jezika, in sicer slovenščine na Filološki fakulteti na Univerzi v Vilni.

Pred Vami je vprašalnik, s katerim skušamo čim objektivnejše upoštevati vidik narečij državljanov v Sloveniji in Litvi. To je praktični del diplomske naloge, kjer bom primerjala, kako in koliko sta ali nista narečji pomembni v različnih deželah. Cilj tega vprašalnika je spoznati Vaše mnenje o uporabljanju narečij v Sloveniji. Anketa je anonimna. Izpolnjevanje ankete bo trajalo 10 minut. Vljudno Vas prosim, da odgovorite na vsa dodatna vprašanja in vpišite ali posredujete Vam najbolj primerno varianto odgovora.

Informacije za anketirance:

Spol	☐ Moški	☐ Ženske
Starost	<input type="text"/>	
Stopnja izobrazbe	<input type="text"/>	☐ Osnovno izobraževanje ☐ Srednješolsko izobraževanje ☐ Poklicno izobraževanje ☐ Diploma ☐ Višješolsko izobraževanje ☐ Nedokončano višješolsko izobraževanje ☐ Magisterij ☐ Več kot magisterij ☐ Drugo
Rojstni kraj	<input type="text"/>	
Stalno prebivališče	<input type="text"/>	
Rojstni kraj matere	<input type="text"/>	
Rojstni kraj očeta	<input type="text"/>	

1. Ali znate govoriti v narečju?

- ☐ Ja, znam
☐ Ne, ne znam, ampak bi želel/a znati (odpelji me k vprašanju številka: 3)
☐ Ne znam in ne želim znati (odpelji me k vprašanju številka: 3)
☐ Težko reči (odpelji me k vprašanju številka: 3)

2. Poimenujte svoje narečje.

3. Kakšno je Vaše mnenje o narečju?

- ☐ Zavestno ga gojim in sem nanj ponosen/na
☐ Včasih rad/a uporabljam svojega in poslušam druge
☐ Do njega nimam nikakršnega odnosa

- ☐ Ne govorim narečno, ker je nepotrebno
- ☐ Preziram, ker je primitivno
- ☐ Drugo

4. Ali govorite doma v narečju?

- ☐ Ja
- ☐ Ne
- ☐ Nič ne vem o slovenskih narečjih
- ☐ Odvisno od situacije

5. Ali bi zmogli prepoznati svoje domače narečje?

- ☐ Ja, lahko bi ga prepoznal/a
- ☐ Ne, to bi bilo težko
- ☐ Odvisno od narečja
- ☐ Nič ne vem o slovenskih narečjih

6. Ali govorite v narečju izven domačega kraja?

- ☐ Ja
- ☐ Ne
- ☐ Nič ne vem o slovenskih narečjih
- ☐ To je odvisno od situacije

7. Ali bi zmogli prepoznati drugo narečje?

- ☐ Ja, lahko bi ga prepoznal/a
- ☐ Ne, to bi bilo težko
- ☐ To je odvisno od narečja
- ☐ Nič ne vem o slovenskih narečjih

8. Ali je narečje pomembno za Vaše razumevanje pripadnosti?

- ☐ Zelo pomembno
- ☐ Pomembno
- ☐ Malo pomembno
- ☐ Nepomembno
- ☐ Drugo

9. Svoje narečje obvladam:

- ☐ Zelo dobro (razumem in govorim)
- ☐ Dobro (razumem in govorim večino besed)
- ☐ Vmesno (razumem in govorim malo besed)
- ☐ Slabo (ne razumem in ne poznam besed)
- ☐ Drugo

10. Večinoma narečje uporabljam: (več možnih odgovorov)

- ☐ S prijatelji / znanci
- ☐ Z brati / sestrami
- ☐ S svojimi starši

- ☐ Z uradniki, uslužbenci
- ☐ V trgovini, na kavarni, pri frizerju
- ☐ Z zdravniki
- ☐ Z živalmi
- ☐ S svojimi ali drugimi otroki
- ☐ S svojimi starimi starši
- ☐ S sosedi
- ☐ S svojo ženo / možem / partnerjem / partnerko
- ☐ Drugo

11. Kako pogosto govorite narečno?

- ☐ Vedno
- ☐ Pogosto
- ☐ Redko
- ☐ Nikoli

12. Ne govorim v narečju, ker:

- ☐ Nimam s kom govoriti
- ☐ Nočem govoriti narečno
- ☐ Nimam rad/a svojega domačega narečja
- ☐ Nasploh preziram narečja
- ☐ Drugo

13. Ali so Vam všeč narečja?

- ☐ Ja, to so naš krajevni zaklad
- ☐ Ne, to so ostanek starega časa
- ☐ Vseeno mi je in me ne zanima
- ☐ Nič ne vem o slovenskih narečji
- ☐ Drugo

14. Kako govorite s svojimi starimi starši?

- ☐ Vedno govorim v narečju
- ☐ Govorim pol narečnega, pol knjižnega jezika
- ☐ Poskusim govoriti v narečju, vendar včasih ne znam
- ☐ Ne govorim v narečju, ker mi ni všeč
- ☐ Ne govorim v narečju, ker ne vem kako
- ☐ Drugo

15. Ali bi želeli, da bi Vaši otroci znali Vaše domače narečje?

- ☐ Ja, jaz želim si
- ☐ Ne, ker vsi danes govorijo samo v knjižnem jeziku
- ☐ Če bi se otrok to sam želel naučiti
- ☐ Težko reči
- ☐ Drugo

16. Kakšno je Vaše reagiranje na osebo, ki govori v svojem narečju?

- ☐ Pozitivno
- ☐ Negativno
- ☐ Odvisno od situacije, vendar je v javnosti bolje govoriti v knjižnem jeziku
- ☐ Odvisno od tega, v kakšnem narečju govori, ali jaz razumem, ali ne
- ☐ Drugo

17. Ali ste kdaj slišali v medijih (napovedovalce radija, novic, televizijskih oddaj) v narečju? Kakšno je Vaše reagiranje na to?

- ☐ Ja, jaz sem slišal/a, mi je všeč in lepo, kadar govorijo v narečju
- ☐ Ja, jaz sem slišal/a, mi ni všeč in ni lepo, kadar govorijo v narečju
- ☐ Ja, jaz sem slišal/a, nimam nič proti narečjih, vendar mislim, da je treba uporabljati

knjižni jezik

- ☐ Ne, ampak bi želel/a poslušati, kadar govorijo narečno
- ☐ Ne, nisem slišal/a, vendar mislim, da bi raje ljudje iz medijev v obveščanjih govorili

v knjižnem jeziku

- ☐ Drugo

18. Kako bi reagirali na učitelj/ico / profesor/ico, ki bi predaval/a med poukom / predavanji vedno samo v svojem domačem narečju? (več možnih odgovorov)

- ☐ Pozitivno, ker mi je narečje lepo
- ☐ Negativno, ker mora oseba z diplomsko izobrazbo govoriti v knjižnem jeziku
- ☐ Negativno, ker se lahko zgodi, da bi nastale nejasnosti v jeziku
- ☐ Ne bi opozoril/a in bi še sam/a bi govoril/a v narečju
- ☐ To bi bilo lepo, če bi bila oseba iz mojega kraja
- ☐ Ne predstavljam si to situacijo v Sloveniji
- ☐ Podvomil/a bi o kompetenci
- ☐ Drugo

19. Ali ste govorili v šoli v svojem narečju?

- ☐ Ja, vedno in z vsemi (med odmori in poukom)
- ☐ Ja, vendar ne z učitelji (samo med odmori)
- ☐ Ne, nisem govoril/a v narečju
- ☐ Mogoče sem govoril/a, ampak mi ni izgledalo tako pomembno
- ☐ Mogoče sem govoril/a, ampak nisem vedel/a, da je to narečje
- ☐ Drugo

20. Ali ste bili naučeni med poukom, kako govoriti v svojem narečju in kako se prepoznati druga narečja?

- ☐ Ja
- ☐ Ne
- ☐ Ne spomnim se
- ☐ Drugo

21. Menite, da je potrebno se bolj posvetiti narečjam v šoli?

☐ Ja, ker narečja pomagajo nadgraditi poznavanje o svojem kraju in razumeti druge narečne razlike

☐ Ne, mislim, da je dovolj pozornosti namenjeno temu že sedaj

☐ Težko reči

☐ Drugo

22. V katerih situacijah je po Vašem mnenju uporabljanje narečij primerno? (več možnih odgovorov)

☐ V uradih poučevanja

☐ V šalah

☐ V medjih (radijske, televizijske oddaje)

☐ V stiku z družino, s prijatelji, sosedi itd.

☐ V zvezi z gospodarstvom

☐ V stiku z neznanci

☐ V vseh omenjenih situacijah

☐ Drugo

23. Kateri glavni stavek najboljše odseva Vaše mnenje v narečje?

☐ Narečja so slovenski zaklad, nujno jih je ohraniti in uporabljati

☐ Narečja so primernejša za kmečke prebivalce

☐ Narečja se ovirajo boljše poznavanje knjižnega jezika

☐ Narečja so ostanki starega časa in nihče jih ne uporablja več

☐ Drugo

24. Katero narečje je Vam najlepše?

☐ Ljubljansko

☐ Prekmursko / panonsko

☐ Štajersko

☐ Dolenjsko

☐ Gorenjsko

☐ Koroško

☐ Primorsko

☐ Nobeno od omenjenih

☐ Ne vem

25. Katero narečje je Vam najprestižnejše?

☐ Ljubljansko

☐ Prekmursko / panonsko

☐ Štajersko

☐ Dolenjsko

☐ Gorenjsko

- ☐ Koroško
- ☐ Primorsko
- ☐ Nobeno od omenjenih
- ☐ Ne vem

26. Katero narečje je Vam najrazumljivejše?

- ☐ Ljubljansko
- ☐ Prekmursko / panonsko
- ☐ Štajersko
- ☐ Dolenjsko
- ☐ Gorenjsko
- ☐ Koroško
- ☐ Primorsko
- ☐ Nobeno od omenjenih
- ☐ Ne vem

27. Katero narečje je Vam najmanj razumljivo?

- ☐ Ljubljansko
- ☐ Prekmursko / panonsko
- ☐ Štajersko
- ☐ Dolenjsko
- ☐ Gorenjsko
- ☐ Koroško
- ☐ Primorsko
- ☐ Nobeno od omenjenih
- ☐ Ne vem

28. Menite, da so Slovenci ponosni na narečje?

- ☐ Ja
- ☐ Ne
- ☐ Mogoče
- ☐ Nimam mnenja o tem
- ☐ Drugo

29. Kako pomembno je Vam Vaše domače narečje?

- ☐ Zelo pomembno
- ☐ Pomembno
- ☐ Malo pomembno
- ☐ Nepomembno
- ☐ Drugo